

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКІ СТУДІЇ

Стадніченко О. О. (м. Запоріжжя)

Літературне Запоріжжя в контексті українського літературного процесу

Історія потужної школи запорізької поезії та її сучасні напрямки: вірність своєму рідному краю та своїй рідній мові

Літературне Запоріжжя як складова частина літературно-культурного розвитку – це явище багатогранне і різнопланове. Коли говоримо про літературне Запоріжжя, то перед нами постає барвиста панорама, представлена іменами непересічних літераторів: від кобзарів-ліриків, що закладали підґрунтя нашої духовності, відомих постатей в історії української науки, літератури, культури, які репрезентували наш край наприкінці ХІХ – поч. ХХ ст., до молодих літераторів початку третього тисячоліття, таких несхожих на попередників, які вже встигли по-іншому осмислити сьогодення і своєю творчістю відкрити літературний процес ХХІ ст.: С. Аніщенко, М. Брацило, Г. Вівчар, П. Вольвача та ін.

На розвиток літератури в Запорізькому краї протягом століть впливало чимало чинників як позитивного, так і негативного характеру, в тому числі і географічне положення, як окраїни Росії у ХУІІІ – поч. ХХ ст. з одного боку, і як центру запорізького козацтва – з іншого. “Навіть дореволюційний Олександрівськ (щоправда, суціль зрусифікований) не був байдужим до літератури, – вказував П. Ребро у ст. “На перевалі”. – Згадаймо хоча б поета-футуриста Вадима Баяна (справжнє прізвище Сидоров), який приятелював з В. Маяковським і видав у Петербурзі збірку віршів “Лирический поток” з трьома передмовами – Ігоря Северяніна, Федора Сологуба та Ієроніма Ясинського...

Як відомо, в Олександрівську деякий час жила Дніпрова Чайка, у Бердянську натхненно трудився Трохим Зіньківський, з хутора Веселого Вільнянського району вийшов знаний співець козацтва Андріан Каченко, з Гуляйполя – Єлисей Карпенко – драматург і актор, з Мелітополя – головний теоретик українського націоналізму Дмитро Донцов, з яким воював Ленін. У тому ж Гуляйполі жив і працював Грицько Кернеренко (Кернер), який писав українською мовою і перекладав Гейне, Пушкіна, Надсона та ін.” (Хортиця, -1994.-№3.-с.7-8). Тут працювали тривалий час фольклористи і етнографи Іван Манжура і Яків Новицький, педагог Микола Корф, поет Микола Філянський.

Як вказують дослідники, зокрема В.Ф.Шевченко, розвиток літературного руху на Запоріжжі в перші десятиліття ХХ ст. проходив досить жваво: організовувалися літературні гуртки, літературні сторінки в газетах, альманахах. Але, на жаль, негативні суспільно-політичні процеси в країні 30-40-х років перешкодили вільному творчому поступу літераторів, і запорізьких у тому числі. Початком ідеологічного наступу на красне письменство стала реорганізація т.зв. спілки пролетарських письменників Запоріжжя “за соціальним станом, за напрямом творчості”, після якої з 35 членів письменницької організації “Струм” залишилося тільки 5.

Величезної шкоди розвитку літератури безперечно завдала Друга світова війна, яка обірвала життя і поставила крапку у творчості багатьох письменників (М. Гайдабура, М. Шпак, М. Шльома та ін.).

В. Лісняк і М. Гайдабура, 1932

В. Лісняк і П. Ребро, м. Запоріжжя, 1960

Але вже з 1948 року в Запоріжжі відновлює свою роботу створене до війни літературне об'єднання.

Петро Ребро

Першим його керівником був В. Сагайдак. З середини 50-х років очолював літоб'єднання член СПУ Василь Лісняк, а в 1967 році було засновано обласну організацію Спілки письменників України, відповідальним секретарем якої став Петро Павлович Ребро і керував нею майже 30 років, з 1998 по 2016 рік – головою ради обласної організації НСПУ був Григорій Іванович Лютий.

З травня 2016 року головою обласної організації НСПУ був обраний Володимир Віхляєв.

За 50 років творчої діяльності запорізький загін письменників, який нараховує 23 члени НСПУ (старші ідуть у вічність, на зміну приходять молоді) мають великі здобутки і успіхи. На книжковій полиці запорізької філії письменників понад 500 книг поезії, прози, публіцистики, гумору і сатири, критики.

Засідання літературної студії в Запорізькому педагогічному інституті на початку 50-х років

Запорізька сторінка в контексті розвитку української літератури яскраво репрезентована імена поетів старшого покоління В. Лісняка, П. Ребра, М. Лиходіда, О. Стешенка, Г. Лютого, О. Шостака, А. Рекубрацького, О. Абліцова, В. Сироватко, Т. Нещерет і молодих – М. Брацило, С. Аніщенко, М. Буряка та ін., прозаїків О. Джигурди, В. Ликова, П. Омеляненка, М. Гомона, В. Черевкова, П. Ловецького, О. Огульчанського та ін., гумористів-сатириків В. Чубенка, В. Прудовського, М. Білокопитова, критиків, публіцистів. Твори наших земляків вивчаються в середніх та вищих навчальних закладах в курсі “Література рідного краю”, внесені до підручників і хрестоматій, стають предметом літературознавчих досліджень.

Уже сьогодні можна говорити про потужну школу запорізької поезії, яка була сформована на запорізькому літературному ґрунті як явище постшістдесятництва, коли молоді літератори входили в літературу вже озброєні ідеями шістдесятників.

Ледь черкнули крилом зародження того руху, але ввійшли в літературу могутньо і потужно, запорізькі поети О. Стешенко і М. Лиходід. Яка яскрава образність, які блискучі алітерації у віршах молодого Олександра Стешенка!

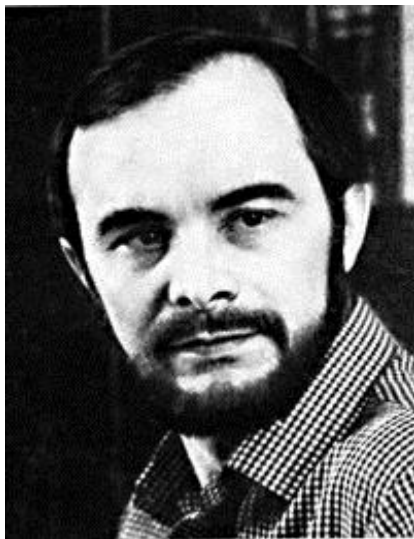
*Весну люблю за мускули,
В яких живуть громи!
Ви чуєте, як хруснули
Ключиці у зимі? [8, с.10].*

Дзвінки приголосні в Олександра Стешенка звучать іще дзвінкіше. А Микола Лиходід наче хоче довести, що і глухі приголосні можуть бути дзвінкими і що навіть голосні звуки діляться на дзвінки і глухі. Цю поезію навряд чи назвемо експериментальною. Ці рядки й понині є окрасою всього того, що зроблено нашими поетами:

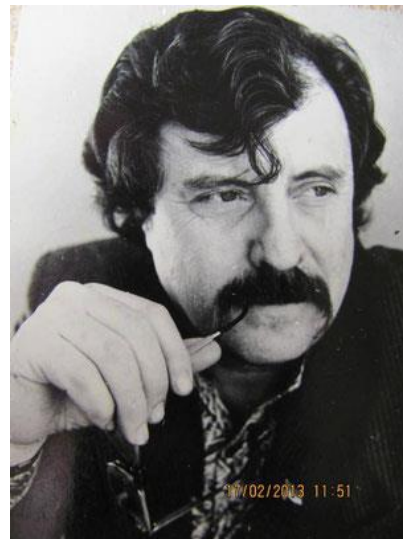
*На тих балках, де гульбища галчані,
Де на буграх так густо бугили,
Були колись михайлівські гончарні,
Були-гули, були та й загули...*

Олександр Стешенко

Василь Моруга

Микола Лиходід

Але по-справжньому цей процес почав набирати хід, коли на літературному горизонті Запоріжжя з'явилася постать зовсім юного Анатолія Рекубрацького.

Анатолій Рекубрацький

Взагалі-то це був дивовижний літературний процес. Двадцятир'єохлітньому молодому поетові А. Рекубрацькому, не членові спілки письменників України і не членові КПРС, було довірено проведення занять в обласному літературному об'єднанні, головою якого він став.

Навколо літературного об'єднання і літературної студії Запорізького педінституту (нині – Запорізький національний університет) згуртувалася велика група цікавих молодих поетів, які почали диктувати літературну моду мало не усій молодій поезії України. Досить сказати, що на ті заняття приїздили молоді поети з

Харкова, Дніпропетровська, Донецька, Черкас і навіть Києва. Із того грона назвемо ті імена, які вцілили в часі, стали членами Спілки письменників України. Це – В. Моруга, Г. Літневський, О. Шостак, О. Аблицов, Г. Лютий, О. Матушек, В. Сироватко.

Нелегко входив у літературу поет Григорій Лютий. Дзвінкий голос поета знала вже вся Україна, а от першої книги все не було. Г. Лютого літератори називають між собою „співцем кохання”. Справді, тема кохання була і залишається провідною в його творчості. Скільки цноти вкладав молодий поет у це велике поняття! Зверніть увагу, своїх ровесниць юнак називає на „Ви”!

*„І Ви красиві, дівчино, і Ви.
О, світе мій, які Ви всі прекрасні!
Ці карі очі – лагідні і ясні,
Ці горді повороти голови...” [5, с. 216].*

Допомагає Григорію Лютому вільнолюбивий козацько-махновський гуляйпільський дух, який передавався з покоління у покоління від діда прадіда. Г. Лютий відкидає підтексти і прямо пише про народність махновського руху, створює разом із співаком і композитором Анатолієм Сердюком пісенно-драматичну виставку про Нестора Івановича, яка мала великий успіх у Гуляйполі, Запоріжжі та інших містах України.

І, здавалося б, зовсім не вписується в ці протилежності лірично-філософський юнак Геннадій Літневський. Та все ж їх єднає одна спільна якість – це високість думки, незрадливість юнацьким ідеалам.

Яскравим свідченням цього є вірш Г.Є.Літневського, присвячений Г. Лютому. Він не має назви, та суть його така. Ліричний герой опинився в нічному степу. А з неба падає зірка, падає не через втому чи кволість, а через свою непотрібність, бо герой вірша дивиться тільки собі під ноги і вже не зв'язується з нею. Приголомшують своєю філософською глибиною рядки:

*„Я смерті не віщую, то – неправда,
Коли зоря шугає з висоти,
Це означа, що хтось ту зірку зрадив,
То зрікся хтось високої мети...” [2, с. 288].*

І автор дає надію усім, хто обрав невірний шлях, втратив життєву рівновагу і не бачить виходу.

*„... Я іноді робив непевні кроки,
Я спотикався, я збивався з ніг,
Але не впав, бо думав про високе,
І через те упасти я не міг”.*

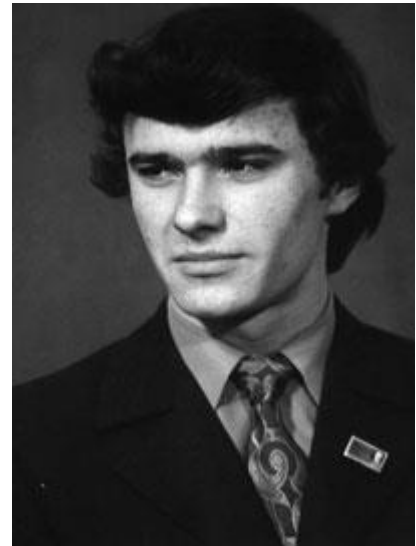
Варто зачитувати рядки ще з одного вірша, який, на жаль, став пророчим у біографії молодого поета:

*„Я кричу: „Повертай!”
Я бажую туди –
До побачень, освідчень, скандалів, заручин.
Ніж байдужим летіти
В далекі світи,
Хай мене в тих світах краще совість замучить.
Але вже пізно.
Попереду нас
Гальмує МАЗ.
Ми зупинитись хочем,
Та стоп-сигнал – червоний, наче Марс,
Летить у наші вирячені очі” [4, с. 21].*

Геннадій Літневський і Василь Моруґа разом загинули в автомобільній катастрофі, але встигли сказати своє слово в літературі.

Поетом з абсолютним мовним слухом називають Олександра Шостака. До звукових, сюжетних, філософських знахідок вищеназваних поетів О. Шостак додає ще й високу стилістичну вимогливість. Стиліст він справді неперевершений. Він демонстрував перспективні можливості майбутнього розвитку української мови.

На жаль, тільки частково збереглася в пам'яті його ровесників експериментальна поема О. Шостака на десяти сторінках, яка була написана одним реченням. В О. Шостака дуже сильно відчувається історична і фольклорна основа. Деякі вірші звучать, наче філігранна обробка народнопісенної творчості, але своє кредо, висловлене в юності, поет зберіг на все життя.

Геннадій Літневський

Олександр Шостак

Олександр Аблицов
постшістдесятників, зрозумів і сприйняв їхні ідеали, Олександр Аблицов:

Дещо припізнівся, але приєднався до
постшістдесятників, зрозумів і сприйняв їхні
ідеали, Олександр Аблицов:

*„І день минув, і ніч минає.
Душа болить
В самотині
Слова єдині він шукає,
Як волю – прадід на коні.
Палай в душі свободи жар.
У тих словах – безсмертний вершник.
Судьба явила Божий дар –
Народу біль стрічати першим.
І мука ця – вже до загину.
Душа болить, якщо жива...
Я вірю, підроста хлопчина,
Який чекає ті слова”*

І справді, ці поети створили на Запоріжжі цілу
школу подальшої літературної зміни, але це –
окрема тема дослідження.

Дещо припізнівся, але приєднався до

*„І день минув, і ніч минає.
Душа болить
В самотині
Слова єдині він шукає,
Як волю – прадід на коні.
Палай в душі свободи жар.
У тих словах – безсмертний вершник.
Судьба явила Божий дар –
Народу біль стрічати першим.
І мука ця – вже до загину.
Душа болить, якщо жива...
Я вірю, підроста хлопчина,
Який чекає ті слова”*

І справді, ці поети створили на Запоріжжі цілу школу подальшої літературної зміни, але
це – окрема тема дослідження.

Є величезна історична значимість поезії саме цієї когорти запорізьких літераторів.
Вони несхибно проповідували вірність своєму рідному краю, рідній мові, вклонялися
подвигу батьків, відкривали нові сторінки в історії козаччини, звичайно, в своєму ж,
поетичному, варіанті. Особливо слід відзначити їхню відданість і віру в українську мову,
адже, в ті часи молодій людині просто говорити в колі своїх приятелів чи в трамваї
українською мовою – це було якщо не подвигом, то просто вчинком, а вони ж не тільки
говорили й писали, а й виховували нове покоління патріотів України (що є, мабуть,
найважливішим підтвердженням неоціненної їх ролі в історії).

Усі вони не зрадили своїй юнацькій меті, що й довели у нелегкі часи становлення
незалежної України. Тоді вони не лише своїми поезіями, а й публіцистичними виступами
в запорізьких газетах відіграли значну роль у формуванні національної і політичної
свідомості запорізьців у період між березневим і грудневим референдумами 1991 року (у
березні більшість українців голосувало за Радянський Союз, у грудні – за незалежну
Україну).

Якщо в юнацьких віршах лише за допомогою алегорії та підтексту вони висловлювали думки про те, що Україна має бути незалежною, то в політично невизначені, бурхливі роки, починаючи з 1987 року, заговорили про це на повний голос.

Аналізуючи поезію наших земляків-постшістдесятників, можемо зазначити, Запорізька обласна організація спілки письменників України в усі, навіть найглухіші, часи тоталітарного режиму була оазисом української духовності, осередком відродження української мови, національної історії, традицій, звичаїв, передовим загonom, який сприяв поступу України до незалежності.

Можемо говорити також про безперечний вплив запорізької поезії на свідомість наших земляків, особливо у 90-і рр., і відзначити її особливий націєтворчий фактор. Про це свідчать цілий ряд непересічних поезій наших земляків національно-патріотичного спрямування. Як, наприклад, вірш А. Рекубрацького:

*На золотому березі печалі,
Де сто віків – лиш голубі сніги.
Ми, українці, стільки відмовчали,
Що відмолили всі чужі гріхи.
Ми сто віків плелись завжди позаду,
Ми сто віків жили, мов у гостях,
Учили жити нас всілякі зайди,
І шкіри дав з нас бусурман і лях.
На Соловки, в Канади, за Дунаї –
На всенький світ розпорошивсь наш люд.
Здавалось – все. Нічого вже не маєм.
А нам лише народжувать іуд.
Що в нас ні в чому вже не буде ладу,
Що „вождь народів” спопелить до тла,
Та не дарма на гак чіпляли Байду,
І булава Богданова вела.
За жовте жито. І за синє небо.
За все. За все. За все платити треба.
Нехай не ми –
Хоч діти доживуть.
І ми оплатим.
Прийде наша днина.
Хоч холодно і голодно,
Зате Ви чуєте,
Як наша Україна
З Тарасового жолудя росте!*

Але літературна палітра Запоріжжя була б неповною без згадки про жіночий цех поетів тієї пори. Дівчат-поетес тоді було в кілька разів більше, ніж хлопців (як і сьогодні). Та справжніх висот досягли лише дві з них – Олена Матушек і Вікторія Сироватко.

Перша давно вже киянка, а от В. Сироватко залишилася вірною Запоріжжю і продовжує літературну працю на найвищому поетичному рівні. Її називають „поетесою однієї струни”, бо основна тема її поезії – це стосунки між чоловіком і жінкою. Як і в усіх поетес, у В. Сироватко сильно звучить намагання возвеличити жінку. Але що характерно, „свою жінку”, долю „своєї жінки” вона не відділяє від долі чоловіків, підкреслює не тільки розбіжності між чоловічим і жіночим, але й спільність. Наприклад, у вірші „Доля” лірична героїня перетворюється в невільника – гребця на умовній невільницькій галері:

*„...Гребу та гребу, і немає спочинку.
Тужава й незрима навстріч течія.
На палубі вже не лишилося жінки –
Це суть до галери прикута моя...” [7, с. 3].*

І хоча й зараз до мису справжньої свободи гребти і гребти, все ж поетеса залишається вірною усім поетичним і ліричним постулатам, своїм друзям-постшістдесятникам і працює з незмінною вимогливістю.

Заслуга запорізьких постшістдесятників не тільки в тому, що вони розвинули й примножили славу української поезії (українського народу), яку принесли Україні самі шістдесятники, вони пішли далі – вели велетенську просвітницьку і педагогічну роботу у справі виховання в душі української національної свідомості нових поколінь.

Ніхто із постшістдесятників не піддався спокусі писати в значно легшому жанрі поп-літератури, яка заповонила нині книжкові прилавки, душі та серця обивателів. Вони продовжують ставити перед собою високе і, можливо, ще не здійснене завдання: література повинна будувати особистість, а не руйнувати її.

Безумовно, що і в їхніх учнів, які гучно заявили про себе на всеукраїнській літературній арені (Марина Брацило і Павло Вольвач), теж знайдуться свої послідовники.

Література, справжня література – процес невпинний і незнищений, і якщо літератори 60-70-х років „розбудили” і перевершили переважно низькопробну і кволу поезію сталінського періоду, то є впевненість у тому, що й зараз справжні таланти зуміють не допустити поширення бездарної писанини.

*... Бо у грудях держави, мов птах, серце Хортиці б'ється,
Кров козацька могутньо нуртує в аорті Дніпра,
Бо, я вірю, з колін Україна зведеться,
Бо ніколи народу козацька душа не вмира” (А. Рекубрацький)*

Запорізька письменницька організація зараз переживає не найкращі часи (недостатність фінансування, проблеми з книговидаванням і т. д.), але не зважаючи на економічні негаразди вона залишається оберегом духовності, оазисом українського національного відродження, голосом і сумлінням українського народу.

Так, з 1990 р. – виходив літературно-художній та громадсько-політичний альманах “Хортиця” (упорядник П. Ребро), який переріс у часопис “Хортиця” (з 2001 р. – головний редактор Г. Лютий). З 1992 р. виходить альманах поезії “Великий Луг” і з 1995р. – альманах Міжнародної асоціації гумористів і сатириків “Велика Січ” під однойменною назвою. Традиційними вже стали щорічні літературно-мистецькі свята “Поетичний травень” (з 1965 р.) та “Весела Січ” (з 1995 р.).

Здобутки запоріжців у галузі красного письменства були б представлені однобоко, якби ми не згадали про наших земляків – членів Національної Спілки письменників України, які народилися на Запоріжжі, а потім виїхали на інше місце проживання, а рідний край залишився для них джерелом для творчого натхнення.

Якби ми зробили спробу назвати всіх наших земляків, які займалися літературною творчістю, не будучи організаційно приналежними до НСПУ (а їх було близько 2000) безсумнівно переконали б читачів, яка щедра на таланти запорізька земля.

Крім уже названих славетних вихідців із запорізького краю кінця ХІХ – поч. ХХ ст., варто звернути увагу ще і на українських письменників, які починали свій творчий шлях у нашому регіоні.

Так, серед літераторів, які почали свою діяльність у 30-х роках ХХ ст., можемо назвати Михайла Семеновича Гардова (1892-1948, народився в м. Гуляйполі), який увійшов у історію української літератури як автор трилогії “Фронт” (І – “Окопи” (1928), потім “Кінець Охотського полку” та “Перший більшовицький”), а також як один з керівників протягом певного періоду РАТАУ, директор Держлітвидаву, відповідальний редактор “Літературної газети”.

Виявляється, що уродженцем цього ж гуляйпільського краю (с. Розкішне) був і відомий єврейський письменник Лур'є Ноте (Натан) Михайлович (1906-1987), який жив в Одесі і писав прозу. Коли до нього звернулися з пропозицією про створення в Запоріжжі літературно-меморіального музею, Ноте Лур'є відгукнувся на це книгою з таким автографом: “Дорогим землякам – з синівською любов'ю до рідних степів Запоріжжя, де

пройшло дитинство і юність автора цієї книги. Ноте Лур'є. Одеса”, – вказує П. Ребро у ст. “О сокровищнице славы запорожской” (Инд. Зап. – 1970. – 17 січня).

А якби уродженець Гуляйполя Юхвід Леонід Аронович (1909-1968) крім комедії “Весілля в Малинівці” (1937), яка була екранізована 1967 року, не написав більше нічого (а його доробок такий значний), то вже й цим шедевром заповнив би яскраву сторінку в історії української літератури.

Єніна Віра Михайлівна (народилася в с. Новотроїцьке Бердянського району) відома як авторка ряду творів з життя повоєнного і сучасного їй села, про героїчну історію українського народу, а також повістей та оповідань для юнацтва і збірок гумору і сатири.

Чимало щирих рядків присвятив рідному Запорізькому краю і відомий український поет, лауреат Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка Микола Львович Нагнибіда (1911-1985), який народився в с. Попівка (тепер Смирнове) Куйбишевського району. Як свідчить велика творча спадщина письменника, основні теми його поезії, як і багатьох його сучасників, – це трудові будні, героїка Великої Вітчизняної війни та ін. Перекладав з інших літератур, найбільше з білоруської. Мав творчі і дружні стосунки з письменниками Запоріжжя, зокрема П. Ребром.

Мальовниче, типово українське село Григорівка Пологівського району – це батьківщина поетеси і кінодраматурга Компанієць Лідії Олександрівни, яка писала переважно для дітей.

У сучасному літературному процесі серед прозаїків чільне місце посідає автор багатьох романів про сучасність і героїчне минуле українського народу, учасник Великої Вітчизняної війни Міщенко Дмитро Олексійович (народився 1921 року с. Степанівка Перша Приазовського району) – кандидат філологічних наук, автор монографії “Розвиток реалізму в творчості М. Коцюбинського” (1957).

Багато творів перекладено російською, болгарською, словацькою та англійською мовами. За збірки “Полювання на жар-птицю” (1990) та “Особисто відповідальний” (1991) удостоєний Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка (1993).

У жанрі історичної романістики плідно працює ще одна наша землячка Раїса Петрівна Іванченко (справжнє прізвище Іванова), яка народилася 1934 року в Гуляйполі. Зі сторінок її книг постають образи видатних державотворців Діра й Аскольда, Рюрика, Олега, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, Данила Галицького, Олександра Невського, відомих мислителів Нестора Літописця, Іларіона, Кирила і Мефодія та ін.

Юхвід Леонід Аронович

Микола Львович Нагнибіда

Дмитро Міщенко

Твори Раїси Іванченко приваблюють не тільки багатим історичним фактажем, розкриттям соціально-політичних аспектів епохи, а й морально-психологічною мотивацією дій і вчинків персонажів, роздумами про роль влади і владності, свідомості і слова в суспільстві, про трагедію і велич людини, яка стоїть перед вибором між добром і злом, егоїзмом і самозреченістю, обов'язком і бажанням. 1996 року творчість Р. Іванченко була належно поцінована – за тетралогію про Київську Русь (“Зрада богів або як стати володарем” (1988), “Отрута для княгині” (1985), “Гнів Перуна” (1986), “Золоті стремена” (1984) їй присуджено Національну премію України ім. Т. Г. Шевченка.

Творчий доробок Колісника Григорія Андрійовича (нар. 1937 р.) значний. Це близько 20 романів та повістей, і його можна умовно назвати “віддзеркаленням” складних колізій і протиріч епохи “розвинутого соціалізму”, про що свідчить характер його прози. Його твори, публіцистичні виступи і зараз часто читаємо на сторінках газети “Літературна Україна” та літературно-мистецьких часописів.

На літературній карті України ім'я поета (вихідця з Гуляйполя) Василя Івановича Діденка (1937-1980) займає почесне місце. Починав свою поетичну творчість як студент другого курсу філфаку Київського університету в той час, коли про себе почали заявляти молоді поети, яких пізніше назвали шістдесятниками: Л. Костенко, І. Драч, Б. Олійник, Д. Павличко, Т. Коломієць, М. Сом та ін. Його відразу помітили старші колеги по перу – М. Рильський, В. Сосюра, А. Малишко і відзначили непересічність і особливість таланту молодого поета. В. Діденко добре знав історію України, рідного краю і присвятив їй чимало творів.

Життя поета було складним: постійно переслідували матеріальні нестатки, але це не заважало створювати шедеври української поезії. Всього за життя було видано 13 ліричних збірок. Деякі вірші В. Діденка покладені на музику і стали шедеврами української пісні, зокрема знаковою у цей період стала пісня на слова В. Діденка « На долині туман...», яка внесла до української пісні літературного походження свіжий струмінь.

В. Діденко трагічно пішов із життя у 1990 році, так і не діждавшись незалежності для своєї України, про яку він так довго мріяв. До цього часу творча спадщина поета чекає своїх дослідників.

Серед яскравої когорти письменників-виходців із запорізького краю ще й прозаїк Носенко Олекса Єрмолайович (1910-1980), який народився в с. Кірове Оріхівського району, прозаїк і драматург Чуча Олександр Григорович (1924-1998) з с. Дніпровка Вільнянського району, поет і прозаїк Тельнюк Станіслав Володимирович (1935-1990) з с. Іскрівка Якимівського району, поетеса Кульбак (Володіна) Лідія Андріївна (нар. 1936 р. в с. Іванівка Пологівського району), прозаїк Копань Лариса Юріївна (нар. 1939 р. в Запоріжжі), прозаїк і критик Шилов Юрій Олексійович (нар. 1948 р. в с. Обіточне Приморського району), поет Орач Олег Юхимович (нар. 1940 р. в с. Благовіщенка Куйбишевського району), поетеса Вівчар Ганна Миколаївна (нар. 1944 р. в с. Садове Токмацького району) та ін.

Не серед столичної суєти і не в глибинці степового краю, а в самому центрі індустріального міста Запоріжжя визріла і вибухнула, як бруньки на весні, поезія нашого земляка Павла Вольвача (нар. 1963 р.).

У рецензії на вірші П. Вольвача “Слово гінке і пружне” (ЛУ. – 1998. – 12 листопада) В. Кочевський писав: “Оце прийшов в Україну справжній майстер поезії, вибував новий міцний зелений пагін од вічного Шевченкового кореневища”. Далі цілий ряд блискучих рецензій відомих українських письменників. 1998 року за I зб. “Маргінес” став лауреатом премії ім. В. Симоненка, а 1999 року – за II зб. “Кров зухвала” – лауреатом премії ім. В. Сосюри. III зб. П. Вольвача “Південний Схід” (2000). У своїй поезії П. Вольвач органічно поєднує буденне й піднесене. Її тематику неможливо розділити на сільську й урбаністичну, громадянську та інтимну. П. Вольвач-поет має свій погляд на життя,

неповторний світогляд патріота-українця. Критики відзначають у його віршах високу кондицію образної мови, артистизм художніх деталей, свіже і точне римування, за чим стоїть глибока ерудиція автора. Сьогодні поет плідно працює у Києві.

У передмові до своєї збірки “Благовіст” Марина Брацило писала: “Сонце нашої української поезії нині в зеніті. Хочеться вплести й свого промінчика – чи рядком вірша, чи строфою пісні – аби тільки світити людям.” І це, безперечно, їй вдалося.

Критика вказувала, що вона надзвичайно стрімко ввірвалася в літературу. Все ж таки мати вже 3 збірки і стати членом СПУ в 20 років – говорить про те, що маємо справу з серйозною претенденткою на літературну корону в галузі “жіночої” поезії 90-х років.

Коли будемо говорити про витоки юної письменниці, то тільки згадка про те, що Марина народилася на Хортиці – в історичному, легендарному центрі України, народилася, виросла, увібравши в себе, мабуть, оту невичерпну енергію козацької вольниці, вже каже само за себе. І саме мотиви гордості за свій край, рід, минуле свого народу знаходимо у першій збірці Марини “Хортицькі дзвони” (1995).

Із поезій цієї збірки можемо зробити висновок що поетеса цілком вільно орієнтується в історії рідного краю, доля батьківщини зливається з долею ліричного героя, близького до власне авторки. Поезії М. Брацило підкупають своєю бентежною ширістю, первозданною, самобутньою простотою і в той же час наявністю яскравих перлин у плані художньої організації мови, фоніки, поетичного синтаксису. Дипломант міжнародних конкурсів молодих літераторів “Гранослов” (1994-1995), лауреат літературного конкурсу видавництва “Смолоскип” (1997), І-го Всеукраїнського фестивалю “Ліра” (1997).

Захоплення Марини різносторонні і на одному із почесних місць – авторська пісня. Вона лауреат фестивалю молодих виконавців “Зорепад – 94”, дипломант міжнародного пісенного фестивалю “Доля” (1994), призер фестивалю авторської пісні та акустичної музики “Срібна підкова” (1996) та ін. На жаль, трагічна загибель у 2013 році обірвала творчий поступ поетеси.

Але її ім'я увічнене не тільки в її поезії, а у проведенні творчою громадськістю міста Запоріжжя різноманітних заходів щодо вшанування її пам'яті, зокрема Всеукраїнського конкурсу молоді української поезії та української авторської пісні «Хортицькі дзвони» ім. Марини Брацило.

Згадаймо ще про те, що саме на запорізькій землі проходили письменницький гарт Яків Баш, Микола Нагнибіда, пізніше в Запоріжжі на журналістській роботі перебував нинішній голова НСПУ Володимир Яворівський, довгий час працював тут, зокрема в редакції газети “Комсомолец Запоріжжя” відповідальний секретар Спілки журналістів України, прозаїк О. Михайлюта, що Запоріжжя назване П. Ребром “Українською Меккою”, було місцем паломництва відомих письменників як XIX, так і XX ст., починаючи від Т. Шевченка, О. Пушкіна і т. д. і додавало їм натхнення для творчості.

Не применшуючи внеску представників усіх регіонів України в загальноукраїнську літературну скарбницю, все ж зазначимо, що запоріжцям є чим пишатися, бо ж вихідці із славного Запорізького краю справді гідно репрезентовані в історії української літератури.

Марина Брацило